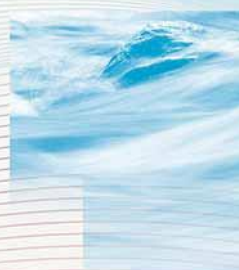

Nader Onderzoek Ecologie

Langbroekerdijk A 34, Wijk bij Duurstede

Documentcode: SOB005360.RAP001.NO

Nader Onderzoek Ecologie

Langbroekerdijk A 34, Wijk bij Duurstede

Documentcode: SOB005360.RAP001.NO

Opdrachtgever

Duurzaam Agrarisch B.V.
Korte Holk 1
3861 MJ Nijkerk

Contactpersoon opdrachtgever

De heer T. van de Boom

Contactpersoon LievensenseCSO

De heer D. Habers
T: 088 - 910 2043
E: JvMil@LievensenseCSO.com

Projectcode	SOB005360
Documentnummer	SOB005360.RAP001.NO
Versiedatum	23 augustus 2018
Status	Concept

Autorisatie			
Documentnummer	Versiedatum	Status	
SOB005360.RAP001.NO	23 augustus 2018	Definitief	
Opgesteld door:	Functie	Datum	Paraaf
D. Habers	Adviseur Ecologie	23.08.2018	
Geverifieerd door:	Functie	Datum	Paraaf
D. van der Veen	Adviseur Ecologie	23.08.2018	
Akkoord projectleider:	Functie	Datum	Paraaf
J. van Mil	Adviseur Ecologie	23.08.2018	

LIEVENSECSO MILIEU B.V.

BUNNIK

Postbus 2
3980 CA Bunnik
Regulierenring 6
3981 LB Bunnik

LEEWARDEN

Postbus 422
8901 BE Leeuwarden
Orionweg 28
8938 AH Leeuwarden

MAASTRICHT

Postbus 1323
6201 BH Maastricht
Sleperweg 10
6222 NK Maastricht

HOOGVLIET

Postbus 551
3190 AM Rotterdam-Hoogvliet
Hoefsmidstraat 41
3194 AA Rotterdam-Hoogvliet

E-mail: info@LieverseCSO.com
KvK-nummer: 30152124

Website: LieverseCSO.com
BTW-nummer: NL. 8075.03.368.B.01

IBAN: NL63 ABNA 0570208009

Inhoudsopgave

Hoofdstuk	Pagina
1 Inleiding	2
1.1 Nader onderzoek beschermde natuurwaarden.....	2
2 Plangebied.....	3
2.1 Planontwikkeling en geplande ingrepen	3
3 Onderzoeksopzet en methode.....	5
3.1 Afbakening opzet	5
3.2 Onderzoeksopzet	5
3.2.1 Steenuil en kerkuil.....	5
3.2.2 Gewone grootoorvleermuis	5
3.2.3 Hazelworm en ringslang	5
4 Resultaten	8
4.1 Steenuil en kerkuil.....	8
4.2 Gewone grootoorvleermuis	9
4.3 Hazelworm en ringslang	9
4.4 Overige soorten.....	9
5 Effectbeoordeling, conclusie en aanbevelingen.....	10
5.1 Effectbeoordeling.....	10
5.2 Conclusie	11
5.3 Zorgplicht	11
5.4 Geldigheid onderzoeksgegevens.....	12
5.5 Mitigerende maatregelen	12
5.6 Algemene aanbevelingen.....	13

Bijlagen

Bijlage 1	Wet natuurbescherming
Bijlage 2	Literatuur
Bijlage 3	Kaart regionale ligging
Bijlage 4	Foto's van het plangebied

1 Inleiding

1.1 Nader onderzoek beschermde natuurwaarden

In opdracht van Duurzaam Agrarisch B.V. heeft LievenseCSO Milieu B.V. een Nader Onderzoek Ecologie uitgevoerd voor het plangebied aan de Langbroekerdijk A 34 in Wijk bij Duurstede.

Aanleiding voor het nader onderzoek is de voor het project uitgevoerde Quickscan Natuurwetgeving (LievenseCSO Milieu B.V., 2018). In deze quickscan is geconcludeerd dat het plangebied mogelijk wordt gebruikt door de steenuil, kerkuil, gewone grootoorvleermuis, hazelworm en ringslang. Deze soorten kunnen mogelijk schade ondervinden als gevolg van de planontwikkeling. Het advies in de quickscan is om nader onderzoek uit te voeren naar het gebruik van het plangebied door deze soorten.

Het doel van dit nader onderzoek is vast te stellen of de betreffende ontheffingsplichtige soorten (met bijbehorende functie(s) in het plangebied) daadwerkelijk voorkomen en/of de geplande ontwikkelingen strijdig zijn met de Wet natuurbescherming (zie bijlage 1). Aangegeven wordt welke vervolgstappen mogelijk nodig zijn en welke mitigerende (verzachtende maatregelen) en/of compenserende maatregelen van toepassing zijn. Op basis van dit nader onderzoek kan, indien nodig, een ontheffing worden aangevraagd bij de Provincie Utrecht.

Indien geen ontheffingsplichtige soorten aangetroffen worden in het plangebied, of als de aanwezige ontheffingsplichtige soorten geen schade zullen ondervinden van de geplande ingrepen, blijven te allen tijde de algemene zorgplicht (artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming).

LievenseCSO Milieu B.V. is door Normec Certification gecertificeerd voor de ISO 9001- en de 14001-normen en heeft een eigen kwaliteitssysteem. De medewerkers van LievenseCSO Milieu B.V. voor de uitvoer van flora- en faunaonderzoeken zijn allen VCA gecertificeerd. Daarnaast is LievenseCSO lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). LievenseCSO Milieu B.V. is niet aansprakelijk voor (vervolg)schade welke kan voorkomen op basis van de inhoud en resultaten van de opgestelde Nader onderzoek ecologie. Dit rapport is opgesteld op verzoek van Duurzaam Agrarisch B.V. en blijft in haar eigendom.

2 Plangebied

Het plangebied is gesitueerd aan de Langbroekerdijk A34-36 te Wijk bij Duurstede (zie figuur 2.1 t/m 2.3). De regionale ligging is weergegeven in bijlage 3. Het plangebied is circa 1 hectare groot. Op het perceel staat een voormalig gemengd agrarisch bedrijf met een twee koeienstallen, een varkensstal en een kippenschuur. Daarnaast staan er een woning en een bijwoning in het plangebied. Het plangebied wordt begrensd aan de oost- en westzijde begrenst door een sloot welke aan de zuidzijde in een vaart overgaat. Aan de noordzijde wordt het plangebied door (agrarische) graslanden begrensd.

Figuur 2.1: situering van het plangebied (rode contour; bron kaart: Pdok.nl)

Figuur 2.2: Aanzicht vanuit het zuiden

Figuur 2.3: Aanzicht vanuit het noorden

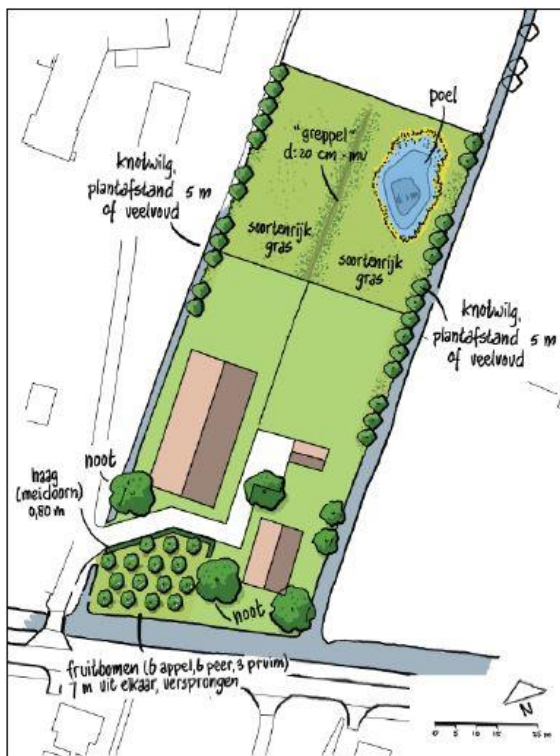
2.1 Planontwikkeling en geplande ingrepen

Het voornemen is om op het agrarisch perceel Langbroekerdijk A34-36, op basis van de Ruimte voor Ruimte-regeling, in totaal drie burgerwoningen te realiseren. De gemengde veehouderij is inmiddels beëindigd en er zal 2.307 m² aan opstallen worden gesloopt. Op het perceel zijn twee agrarische bedrijfswoningen aanwezig. Dit betreft de hoofdboerderij, die is aangewezen in het kader van het Monumenten Inventarisatie Project (MIP) en een kleinere agrarische bedrijfswoning die daar tegenaan is gebouwd. De hoofdboerderij blijft als burgerwoning gehandhaafd en de aangebouwde bedrijfswoning wordt gesloopt. De intentie is om op het perceel twee nieuwe burgerwoningen met schuur te realiseren die qua volume ondergeschikt blijven aan de hoofdboerderij. De rest van het perceel zal

landschappelijk ingericht worden met onder andere soortenrijk grasland, knotwilgen en fruitbomen. (zie figuur 2.4 en 2.5)

Figuur 2.4: Toekomstige inrichting van het plangebied
Roze stippen: fruitbomen. Groene stippen: knotwilgen

Figuur 2.5: Schets landschappelijke inrichting

3 Onderzoeksopzet en methode

3.1 Afbakening opzet

Het nader onderzoek betreft een soortgerichte inventarisatie naar de steenuil, kerkuil, gewone grootoorvleermuis, hazelworm en ringslang. Er is gericht onderzoek gedaan naar aanwijzingen of de betreffende beschermde soort aanwezig is in of nabij het plangebied. Bij het aantreffen is een inschatting gemaakt van de functie en waarde van het plangebied voor de betreffende soort. Het nader onderzoek kan gebruikt worden als bijlage bij een eventuele ontheffingsaanvraag.

3.2 Onderzoeksopzet

3.2.1 Steenuil en kerkuil

Voor het onderzoek naar steenuil en kerkuil is gebruik gemaakt van de kennisdocumenten van BIJ12 (BIJ12, 2017a & 2017b) en het soort inventarisatieprotocol van het Netwerk Groene Bureaus (Netwerk Groene Bureaus, 2017a). Op basis van deze protocollen kan de aan- of afwezigheid van een nest worden aangetoond. De aanwezigheid van de steenuil en kerkuil kan worden uitgesloten tijdens drie gerichte veldbezoeken in de periode 15 februari tot en met 15 juli. De inventarisatie moet in de avondschemer (vanaf een halfuur na zonsondergang, tot anderhalf uur na zonsondergang) of in de ochtendschemer (vanaf anderhalf uur voor zonsopkomst tot zonsopkomst), voor de kerkuil is dit 's avonds of 's nachts, uitgevoerd worden. De inventarisatie moet tijdens goede weersomstandigheden en geluidsluwe momenten én met een tussenperiode van minimaal 10 dagen uitgevoerd worden. Het onderzoek is gebaseerd op visuele- en geluidswaarnemingen en digitale lokgeluiden van territoriale roep van de mannelijke steenuil. Voor de kerkuil gaat geen gebruik gemaakt worden van digitale lokgeluiden, omdat deze soort daar niet op reageert.

3.2.2 Gewone grootoorvleermuis

Voor het onderzoek naar de gewone grootoorvleermuis is gebruikt gemaakt van het vleermuisprotocol (Netwerk Groene Bureaus, 2017). Omdat het plangebied niet geschikt is als zomer- en winterverblijfplaats, is tijdens het nader onderzoek alleen gelet op vliegroutes en foerageergebied. Omdat de gewone grootoorvleermuis een korte sonar heeft, is deze lastig vast te stellen tijdens een veldbezoek. Tijdens dit onderzoek is daarom gebruik gemaakt van de Batlogger M. Deze is vijf dagen lang bevestigd in het potentieel foerageergebied (daar waar afgebeten vlindervleugels zijn gevonden). Vervolgens is de data geanalyseerd.

3.2.3 Hazelworm en ringslang

Voor het onderzoek naar de hazelworm en ringslang is gebruik gemaakt van het soortinventarisatieprotocol van het Netwerk Groene Bureaus (Netwerk Groene Bureaus 2017a). Hierbij zijn in het plangebied tien reptielenplaatjes in geschikt habitat geplaatst. Na warme dagen verschuilen reptielen zich onder deze plaatjes en kunnen zo worden vastgesteld. Deze zijn gedurende 2 maanden 6 keer gecontroleerd op de aanwezigheid van reptielen. Twee van deze bezoeken waren gericht op het vinden van ringslang, twee

bezoeken op de hazelworm en twee bezoeken zijn gecombineerd uitgevoerd voor beide soorten. De veldonderzoeken zijn uitgevoerd door ecologen van LievensenseCSO Milieu B.V.

Tabel 3.1. Overzicht onderzoeksperioden van de mogelijk aanwezige soorten

Bescherm- de soort	Status onderzoeksperiode												Totaal # inspecties	Methode/ protocol
	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sept	okt	nov	dec		
Steenuil Kerkuil													3	Kennisdocument- en BIJ12 en soortinventarisati- e-protocol NGB
	suboptimale onderzoeksperiode													
	optimale onderzoeksperiode													
	niet geschikte onderzoeksperiode													

Tabel 3.2. Data veldbezoeken

Datum	Tijd	Zon op/onder	Soorten	Temp .	Wind	Bewolking/neerslag
17 april 2018	05:11-06:41	06:41	Steenuil, kerkuil	5 °C	2 Bft ZO	Vrijwel onbewolkt en droog
17 april 2018			Gewone grootoorvleermuis*	13 °C	2 Bft Z	Zwaar bewolkt, droog
23 april 2018			Gewone grootoorvleermuis**	10 °C	3 Bft WZW	Zwaar bewolkt, droog
2 mei 2018	04:00-05:39	04:39	Steenuil, kerkuil	5 °C	2Bft ZZW	Vrijwel onbewolkt en droog
2 mei 2018			Uitleggen plaatjes	10 °C	3 Bft ZZW	Licht bewolkt, droog
16 mei 2018			Ringslang	11 °C	3 Bft N	Zonnig, half bewolkt
18 mei 2018	21:01 – 23:01	21:31	Steenuil, kerkuil	17 °C	2 Bft NW	Droog, onbewolkt
29 mei 2018			Ringslang	21 °C	3 Bft NO	Zonnig, onbewolkt
5 juni 2018			Hazelworm, ringslang	17 °C	3 Bft Z	Droog, onbewolkt, zonnig
14 juni 2018			Hazelworm, ringslang	15 °C	3 Bft Z	Droog, bewolkt
3 juli 2018			Hazelworm	20 °C	3 Bft NNO	Droog, licht bewolkt
16 juli 2018			Hazelworm	22 °C	3 Bft W	Droog, onbewolkt

*Ophangen batlogger **controle batlogger

Figuur 3.1: Onderzoekslocaties in het plangebied

4 Resultaten

4.1 Steenuil en kerkuil

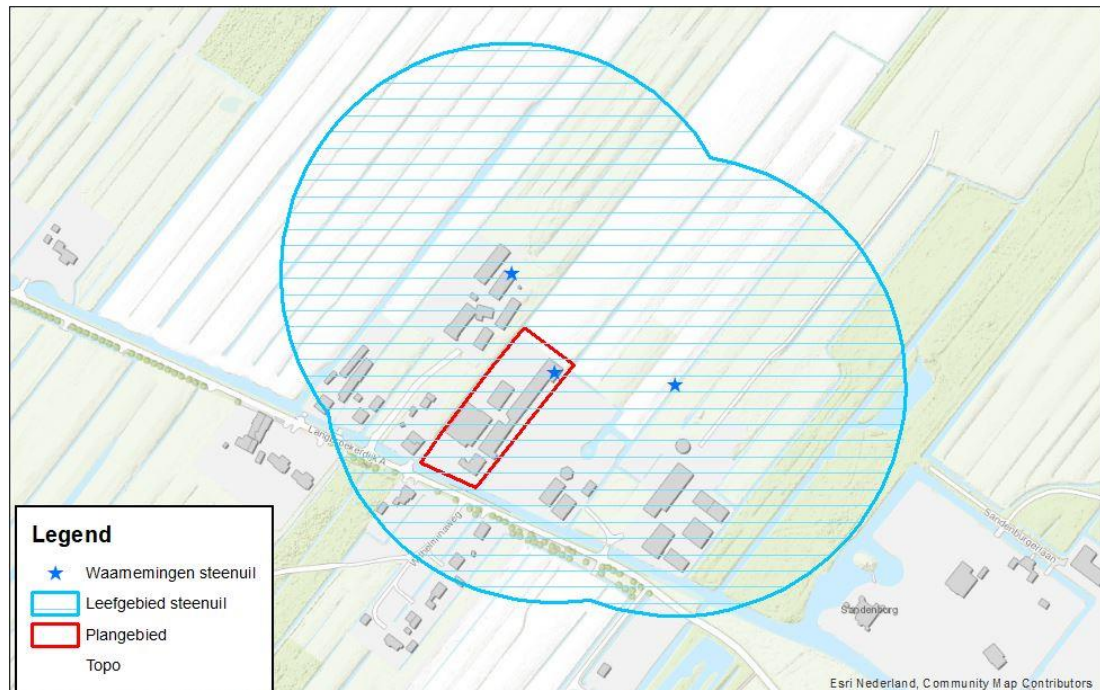
In de quickscan is geconcludeerd dat het plangebied mogelijk onderdeel is van het leefgebied van de steenuil en kerkuil. De gebouwen op het terrein zijn in potentie geschikt als nestplaats, waarbij het omliggende terrein onderdeel kan zijn van het leefgebied.

Tijdens het nader onderzoek is de steenuil in het plangebied waargenomen. Tijdens alle drie de veldbezoeken is een reactie van de steenuil op een afgespeelde territoriumroep gehoord, waarbij de steenuil is waargenomen op de schuur noordelijk buiten het plangebied en op de knotwilgen ca. 100 meter oostelijk buiten het plangebied (zie figuur 4.2). Hiernaast is een uitvliegende steenuil waargenomen in de noordoostelijke schuur in het plangebied (zie figuur 4.1 en 4.2). Verwacht wordt dat deze schuren vaste rust- of verblijfplaatsen zijn, waarbij het plangebied onderdeel uitmaakt van het essentieel leefgebied. Op basis van de quickscan en het nader onderzoek wordt vastgesteld dat het plangebied onderdeel uitmaakt van het essentieel leefgebied van de steenuil. Tijdens het nader onderzoek zijn geen nieuwe veren of braakballen van de steenuil gevonden in of rondom de schuren.

Tijdens het nader onderzoek zijn geen waarnemingen van de kerkuil gedaan. Ook zijn geen nieuwe sporen, zoals veren of braakballen aangetroffen in het plangebied. Daarmee wordt het voorkomen van kerkuil in het plangebied uitgesloten.

Figuur 4.1: Nestkast steenuil

Figuur 4.2: Het plangebied met waarnemingen en het leefgebied van de steenuil. De nestkast bevindt zich in de schuur in het plangebied

4.2 Gewone grootoorvleermuis

Tijdens het onderzoek naar de gewone grootoorvleermuis zijn op de batlogger geen waarnemingen van deze soort aangetroffen. Bij de start van het onderzoek zijn de tijdens de quickscan gevonden afgebeten vlindervleugels uit de schuur verwijderd. Gedurende alle veldbezoeken is de schuur opnieuw gecontroleerd. Er zijn geen nieuwe vleugeltjes aangetroffen. Wel zijn geluidswaarnemingen van de gewone dwergvleermuis en de rosse vleermuis aangetroffen op enige afstand van het plangebied.

4.3 Hazelworm en ringslang

Tijdens de zes veldbezoeken (conform onderzoeksprotocollen) zijn de hazelworm en ringslang niet aangetroffen onder de reptielenplaatjes. In het plangebied zijn daarmee geen aanwijzingen gevonden van gebruik van het plangebied door hazelworm of ringslang.

4.4 Overige soorten

Tijdens de veldbezoeken zijn diverse andere soorten waargenomen. Het gaat om onder andere algemene vogelsoorten met niet-jaarrond beschermde nestplaatsen zoals: koolmees, Turkse tortel, merel, kauw, witte kwikstaart en houtduif. Voor deze soorten geldt de algemene zorgplicht als werkzaamheden in het plangebied uitgevoerd worden. Tijdens het reptielenonderzoek van 16 juli 2018 is rond één van de reptielenplaatjes een vers uitwerpsel van de (strikt beschermde) steenmarter aangetroffen. In het plangebied is géén verblijfplaats van deze soort aangetroffen. Er zijn geen andere waarnemingen van strikt beschermde flora- of faunasoorten aangetroffen.

5 Effectbeoordeling, conclusie en aanbevelingen

5.1 Effectbeoordeling

Het plan omvat de sloop van de veestallen ten behoeve van de herinrichting van het perceel aan de Langbroekerdijk A 34 te Wijk bij Duurstede. In onderstaande tabel zijn de effecten van de planontwikkeling op de onderzochte beschermde soorten (tabel 5.1) aangegeven. In het nader onderzoek is vastgesteld dat het plangebied onderdeel uitmaakt van essentieel leefgebied en een vaste rust- of verblijfplaats van de steenuil aanwezig is. Door de veranderingen als gevolg van het voornemen gaat een verblijfplaats verloren. Hiernaast wordt door de sloop, essentieel leefgebied tijdelijk aangetast en wordt het omliggende leefgebied tijdelijk minder geschikt voor deze soort door de veranderingen in leefgebied. Voor de onderzochte soorten kerkuil, gewone grootoorvleermuis, ringslang en hazelworm worden geen negatieve effecten verwacht. Negatieve effecten op de in het nader onderzoek aangetroffen gewone dwergvleermuis en rosse vleermuis worden uitgesloten wegens het ontbreken van geschikte verblijflocaties in het plangebied. De functie van foerageergebied voor deze soorten blijft in de nieuwe functie van het plangebied behouden. In het nader onderzoek is het gebruik van het plangebied als foerageergebied door steenmarter vastgesteld, omdat de functie van het plangebied na de planontwikkeling niet veranderd worden negatieve effecten op de steenmarter uitgesloten. In het plangebied zijn geen verblijfplaatsen aangetroffen. Omdat het plangebied na de planontwikkeling landelijk wordt ingericht gaat er geen essentieel foerageergebied verloren (zie figuur 2.4 en 2.5).

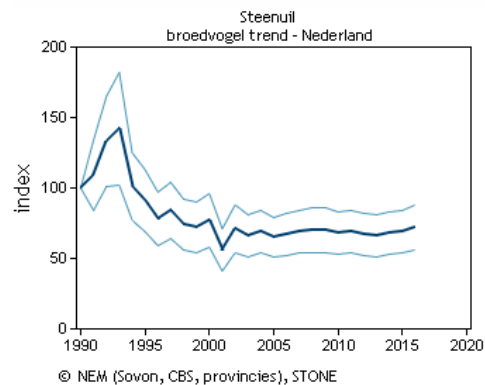
Tabel 5.1: Effecten planontwikkeling op de onderzochte soorten

Onderzochte soort	Vastgesteld?	Effect van de planontwikkeling
Steenuil	Ja	Verandering essentieel leef- en foerageergebied, verlies van een vaste rust- en verblijfplaats
Kerkuil	Nee	Geen negatief effect
Gewone grootoorvleermuis	Nee	Geen negatief effect
Ringslag	Nee	Geen negatief effect
Hazelworm	Nee	Geen negatief effect
Overige soorten	Gewone dwergvleermuis, rosse vleermuis, steenmarter	Geen negatief effect, functie plangebied veranderd niet

Doordat de staat van instandhouding van de steenuil in Nederland als matig ongunstig wordt geclassificeerd (zie box 1) worden de verboden uit artikel 3.1 lid 2 en lid 4 van de Wet natuurbescherming (bijlage 1) overtreden.

Box 1: Staat van instandhouding van de steenuil (SOVON, 2017)

De steenuil was lange tijd een talrijke Nederlandse broedvogel. Sinds 1990 zijn de aantallen in Nederland afgenomen (zie figuur 5.1). De staat van instandhouding (SVI) van deze soort in Nederland beoordeeld op matig ongunstig (Sovon, 2017; zie figuur 5.2)

Figuur 5.1: Trendlijnen van de steenuil als broedvogel

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
onbekend	gunstig	matig ongunstig	matig ongunstig	matig ongunstig

Figuur 5.2: Staat van Instandhouding van de steenuil (Sovon, 2017)

Mitigerende maatregelen zijn nodig om te voorkomen dat de planontwikkeling de gunstige staat van instandhouding van de lokale populatie in gevaar brengt. Door het uitvoeren van deze maatregelen kunnen de negatieve effecten van de planontwikkeling volledig te niet worden gedaan. Enkele aanbevelingen omtrent mitigerende maatregelen staan uitgewerkt in paragraaf 5.5.

5.2 Conclusie

Op basis van dit onderzoek wordt geconcludeerd dat de planontwikkeling een negatief effect heeft op de vaste- rust en verblijfplaats en het essentieel leefgebied van de strikt beschermde steenuil. Door voldoende mitigerende maatregelen te treffen kunnen negatieve effecten op de gunstige staat van instandhouding van deze soort worden voorkomen. Om deze maatregelen te waarborgen is een ontheffingsaanvraag nodig. Voor de overige onderzochte soorten (kerkuil, gewone grootoorvleermuis, hazelworm en ringslang) en tijdens het nader onderzoek aangetroffen soorten (gewone dwergvleermuis, rosse vleermuis en steenmarter) worden negatieve effecten uitgesloten.

5.3 Zorgplicht

Voor alle aanwezige soorten, ook welke niet beschermd zijn via de Wet Natuurbescherming beschermingsregimes, geldt altijd de zorgplicht (artikel 1.11 Wnb). In de zorgplicht wordt gesteld dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. Dit betekent dat tijdens de werkzaamheden zorgvuldig gewerkt moet worden bij mogelijk aanwezigheid van diverse algemene soorten. Aanwezige dieren moeten het terrein zelfstandig kunnen verlaten tijdens de uitvoering. Indien deze dieren het terrein niet zelfstandig kunnen verlaten dienen deze te worden

verplaatst naar geschikt habitat buiten de ingreep. Dergelijke werkzaamheden dienen bij voorkeur niet plaats te vinden tijdens de winterperiode.

Ten aanzien van broedvogels wordt geadviseerd versturende werkzaamheden buiten het broedseizoen (doorgaans tussen 15 maart en 1 augustus) uit te laten voeren. Wordt er wel in het broedseizoen gewerkt dan dient voorafgaand aan de werkzaamheden een deskundige op het gebied van vogels te worden ingezet. De deskundige stelt vast of er broedsels aanwezig zijn en zo ja of deze worden verstoord door de toekomstige werkzaamheden. Voor het huidige voornemen betekent dit dat er *maximaal* 3 dagen voorafgaand aan de start van de sloop een broedvogelcheck moet plaatsvinden, om eventuele broedgevallen uit te sluiten.

Voorts wordt geadviseerd met de verlichting (tijdens bouwfase en bij realisatie) rekening te houden met soorten die gevoelig zijn voor licht (bijvoorbeeld vleermuizen in de periode maart t/m oktober). Dit kan door het licht zo veel mogelijk te richten, zo min mogelijk 's nachts te werken en strooilicht zo veel mogelijk te beperken.

5.4 Geldigheid onderzoeksgegevens

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de landelijk geldende richtlijnen. Het bevoegd gezag hanteert over het algemeen de volgende definitie voor de geldigheid van onderzoeken naar beschermde soorten: *“Onderzoeksgegevens mogen maximaal 3 jaar oud zijn in gebieden waar weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen zijn opgetreden in de afgelopen drie jaar. In gebieden waar dit niet voor geldt, moeten de gegevens recenter zijn.”*

5.5 Mitigerende maatregelen

Uit het nader onderzoek is gebleken dat de steenuil negatieve effecten ondervindt van het voornemen om de veestallen te slopen, omdat hiermee een onderdeel van het essentieel foerageergebied verloren gaat. Om deze negatieve effecten ongedaan te maken dienen mitigerende maatregelen genomen te worden. Voor dit project worden de volgende maatregelen voorgesteld:

Alternatieve verblijfplaats aanbieden

Als vervanging van de essentiële rustplaats in de noordoostelijke schuur dienen permanente alternatieve rustplaatsen aangeboden te worden in de vorm van nestkasten die worden geplaatst in het huidige territorium. Per te verdwijnen rustplaats dienen twee nieuwe voorzieningen te worden geplaatst. Bij voorkeur hangt deze nestkast ruim drie maanden voor de start van de werkzaamheden.

Optimalisatie van leefgebied

Omdat een deel van het leefgebied zijn functie verliest, is het noodzakelijk om maatregelen te treffen om functionerend vervangend leefgebied aan te bieden. Hierbij is het van belang dat nieuwe leefgebied zowel qua beheer als onderhoud op de steenuil is gericht. Het optimaliseren van het leefgebied kan bijvoorbeeld door het:

- Creëren van dekkingsmogelijkheden in de vorm van boomsingels of hoogstamboomgaarden;
- Het plaatsen van zit- en uitkijkposten met behulp van paaltjes;

- Het creëren van struweel, ruigte, houtstapels of composthopen voor voedselvoorziening en dekking.

Deze maatregelen moeten tijdig gerealiseerd zijn en binnen een straal van 200 meter van de (potentiele/verwachte) nestplaats (figuur 4.2) worden geplaatst.

Om deze maatregelen vast te leggen dient een ontheffing aan gevraagd worden. Dit dient verder uitgewerkt te worden in een projectplan (activiteitenplan) welke de basis vormt voor een ontheffingsaanvraag voor verstoring van de steenuil, het onbruikbaar maken van essentieel leefgebied en een vaste rust- of verblijfplaats en het mitigeren van essentieel leefgebied en een vaste rust- of verblijfplaats van de steenuil.

5.6 Algemene aanbevelingen

De directe omgeving van het plangebied is potentieel geschikt als leefgebied voor huismus, gierzwaluw, huiszwaluw en verschillende vleermuissoorten. Deze soorten staan onder druk door steeds verder afnemende broedgelegenheid en verblijfplaatsen.

Met geringe inspanningen kan het plangebied tijdens de herinrichting mogelijkheden bieden voor de vestiging van verschillende soorten. Bijvoorbeeld door natuurinclusief te bouwen door het plaatsen van bijvoorbeeld nestkasten (mussenflat), speciale dakpannen, vogelvides, (inbouw) vleermuiskasten én door de biodiversiteit te verhogen op het terrein door bijvoorbeeld het inrichten van ecologische bermen kan een positieve impuls worden gegeven aan de lokale populaties.

Bijlagen

Bijlage 1 Wet natuurbescherming

Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming (hierna Wnb) vervangt sinds 1 januari 2017 de Natuurbeschermingswet 1998, Flora- en faunawet en de Boswet en voorziet hiermee in een gemoderniseerd wettelijk kader voor de bescherming van natuurgebieden, dier- en plantensoorten en houtopstanden. Een belangrijk deel van de in de wet opgenomen regels bestaat uit de omzetting van de internationale verplichtingen op het vlak van bescherming van de biologische diversiteit, in het bijzonder de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. De Wnb richt zich in basis op:

- het beschermen en ontwikkelen van de natuur, mede vanwege de intrinsieke waarde, en het behouden en herstellen van de biologische diversiteit,
- het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de natuur ter vervulling van maatschappelijke functies, en
- het verzekeren van een samenhangend beleid gericht op het behoud en beheer van waardevolle landschappen, vanwege hun bijdrage aan de biologische diversiteit en hun cultuurhistorische betekenis, mede ter vervulling van maatschappelijke functies.

De wet geeft ook invulling aan de in het bestuursakkoord natuur gemaakte afspraken over decentralisatie van taken en verantwoordelijkheden van het Rijk naar de provincies. De instrumenten en begrippenkaders van de Wnb zijn zo goed mogelijk afgestemd op andere onderdelen van het omgevingsrecht, in het bijzonder de toekomstige Omgevingswet.

In de Wnb zijn, behalve meer algemene bepalingen over bevoegdheden, natuur- en landschapsbeleid, beleidsmonitoring en instrumenten ter bescherming van natuur en landschap ook specifieke regels opgenomen ter bescherming van bijzonder natuurwaarden. Het gaat dan in het bijzonder om de bescherming van natuurgebieden van Europees belang (Natura 2000-gebieden) en de bescherming van soorten die van nature in Nederland in het wild voorkomen die een specifieke bescherming behoeven. Deze onderwerpen zullen hieronder worden toegelicht.

Zorgplicht

Een belangrijk overkoepelend instrument is de zorgplicht (artikel 1.11) waarin gesteld wordt dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor alle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. Deze zorg houdt in elk geval in dat eenieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor in het wild levende dieren en planten:

- dergelijke handelingen achterwege laat dan wel
- indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
- voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zo veel mogelijk beperkt of ongedaan maakt (mitigatie).

Gebiedsbescherming

In de Wnb zijn regels opgenomen die de bescherming van natuurgebieden van Europees belang die behoren tot het Natura 2000-netwerk. Deze gebieden worden beschermd om de gunstige staat van instandhouding van vogelsoorten, habitattypen en andere planten- en diersoorten te behouden en waar nodig te herstellen. Voor plannen of projecten met mogelijke schadelijke handelingen is in de Wnb een vergunningensysteem opgenomen. Hieraan gekoppeld kan het bevoegd gezag preventieve dwingende maatregelen opleggen om schadelijke effecten te voorkomen.

Op basis van de Wnb wordt alleen nog bescherming geboden aan de zogenaamde Natura 2000-gebieden, welke onderdeel zijn van het Europese netwerk van natuurgebieden. De eerder nationaal beschermde natuurmonumenten worden niet meer beschermd op grond van nationale wetgeving. Wel kunnen provincies 'bijzondere provinciale natuurgebieden' en bijzondere provinciale landschappen' aanwijzen. Provincies kunnen eventueel zelf regelgeving opstellen voor deze gebieden.

De gebiedsbescherming is gericht op de bescherming van aangewezen habitats en soorten binnen de gebieden. Significante negatieve effecten op het beschermde gebied zijn niet toegestaan, tenzij sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang, er geen alternatieven voorhanden zijn en alle schade wordt gecompenseerd. De wet voorziet eveneens in het beschermen van het gebied tegen handelingen buiten het Natura 2000-gebied met een mogelijk negatief effect op de beschermde habitats en hieraan gekoppelde soorten. Dit is geregeld op basis van de zogenaamde externe werking.

Ten aanzien van Natura 2000-gebieden komen de uitvoeringsbevoegdheden voor het overgrote deel bij de provincies te liggen, met uitzondering van het aanwijzen van Natura 2000-gebieden en het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen. Ten aanzien van de uitvoering is de provincie waarin een ingreep plaatsvindt, bevoegd. Voor rijkswateren blijft de rijksoverheid bevoegd.

Soortenbescherming

De in de Wnb gestelde regels ter bescherming van soorten voorzien in voorschriften ter bescherming van de van nature in het wild levende planten- en diersoorten. In dit deel staan de verplichte instrumenten van de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn en de verdragen van Bern, Bonn en het biodiversiteitsverdrag centraal. Het is erop gericht om voor de beschermde soorten een gunstige staat van instandhouding te bereiken of te herstellen.

Verbodsbepalingen

De verboden, afwijkingsmogelijkheden en andere beschermingsmiddelen zijn direct overgenomen uit deze richtlijnen en verdragen en worden in de Wnb opgedeeld in drie beschermingsregimes. Elk van de drie beschermingsregimes kent zijn eigen soortenlijsten met daarbij eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffingsverlening. Voor de eerste twee beschermingsregimes sluiten deze nauw aan bij de verboden en uitzonderingen uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. Voor de andere soorten geldt een minder strikt regime.

Vogelrichtlijnsoorten: De bescherming van alle natuurlijk in het wild levende vogels van soorten die voorkomen in de EU als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn en de niet in die bijlage genoemde geregeld voorkomende trekvogelsoorten (artikel 3.1; zie bijlage 1).

Voor deze soorten gelden de volgende verboden:

- lid 1: Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
- lid 2: Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
- lid 3: Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
- lid 4: Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
- lid 5: Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Habitatrichtlijnsoorten: De bescherming van in het wild levende dieren en planten van soorten die voorkomen in de EU (zie bijlage 1) op grond van de Habitatrichtlijn (bijlagen I, II, IV en V) en soorten van de Conventie van Bern Appendix II en de Conventie van Bonn Appendix I (art. 3.5; zie bijlage 1). Voor deze soorten zijn in de Wnb de volgende verboden opgenomen:

- lid 1: Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
- lid 2: Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
- lid 3: Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
- lid 4: Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
- lid 5: Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Andere soorten: De bescherming van niet onder de bovenstaande twee categorieën vallende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen, kevers en vaatplanten voorkomend in Nederland, vermeld in de bijlage van de Wnb (art. 3.10; zie bijlage 2). Voor deze soorten is onverminderd artikel 3.5 eerste, vierde en vijfde lid het verboden om:

- lid 1a: in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen.
- lid 1b: de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen.
- lid 1c: vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Voor de zoogdier-, amfibie- en reptielsoorten opgenomen in de bijlage van artikel 3.10 geldt geen Europese verplichting tot bescherming. Deze soorten worden beschermd vanwege ecologische redenen of de breed in de maatschappij levende overtuiging dat deze dieren een bescherming behoeven. Hiermee geeft Nederland uitvoering aan de algemene verplichting van het Biodiversiteitsverdrag om kwetsbare en bedreigde dier- en plantsoorten te beschermen.

Nesten

De Wnb kent geen standaardperiode voor het broedseizoen van vogels. Het gaat erom of er een broedgeval is. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken.

Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens het broedseizoen onder de bescherming van artikel 1.3 lid 2 van de Wnb. U heeft voor deze soorten geen ontheffing nodig voor werkzaamheden buiten het broedseizoen. En ook niet als u maatregelen treft die voorkomen dat deze soorten zich op de bouwplaats vestigen tijdens het broedseizoen. U mag dus buiten het broedseizoen nesten verplaatsen of verwijderen, maar daar zijn uitzonderingen op.

Nesten die het hele jaar door zijn beschermd

Op de volgende categorieën gelden de verbodsbepalingen van artikel 1.3 lid 2 van de Wnb het gehele seizoen:

1. nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: steenuil).
2. nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus).
3. nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar, kerkuil en slechtvalk).
4. vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: boomvalk, buizerd en ransuil).

Deze categorieën zijn terug te vinden in de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten'.

Nesten die *niet* het hele jaar door zijn beschermd

In de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' worden de volgende soorten aangegeven als categorie 5. Deze zijn buiten het broedseizoen niet beschermd.

5. nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten

De aangepaste lijst met jaarrond beschermde nesten is indicatief en niet uitputtend. Als aanvulling op de vorige lijst zijn ook vogelsoorten opgenomen met niet jaarrond beschermde nesten. De soorten uit bovenstaande categorie 5 vragen extra onderzoek, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd. Categorie 5-soorten zijn namelijk wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN; voormalige ecologische hoofdstructuur, EHS) is een netwerk van beschermde natuurgebieden, dat in de basis gevormd wordt door de al bestaande natuur, zoals duinen, heiden, bossen, meren en landgoederen. Aanvullend hierop worden nieuwe natuurgebieden ontwikkeld, bijvoorbeeld op gronden die eerst voor landbouw gebruikt werden. Ecologische natuurverbindingen verbinden deze gebieden met elkaar.

In het NNN liggen:

- bestaande natuurgebieden, waaronder de 20 nationale parken;
- gebieden waar nieuwe natuur wordt aangelegd;
- landbouwgebieden, beheerd volgens agrarisch natuurbeheer;
- ruim 6 miljoen hectare grote wateren: meren, rivieren, de kustzone van de Noordzee en de Waddenzee;
- Alle Natura 2000-gebieden.

Het NNN moet uiteindelijk samen met de natuurgebieden in andere Europese landen het aaneengesloten pan-Europees Ecologisch Netwerk (PEEN) vormen. Het ruimtelijke beleid voor het NNN is gericht op behoud en ontwikkeling (spelregels EHS) van de wezenlijke kenmerken en waarden. Daarom geldt in deze gebieden het 'nee, tenzij'-regime. Indien een voorgenomen ingreep de 'nee, tenzij'-afweging met positief gevolg doorloopt kan de ingreep plaatsvinden, mits de eventuele nadelige gevolgen worden gemitigeerd en resterende schade wordt gecompenseerd. Indien de voorgenomen planontwikkeling met bijbehorende ingreep/ingrepen niet voldoet aan de voorwaarden uit het 'nee, tenzij'-regime dan kan de ingreep niet plaatsvinden, tenzij het onderstaande van toepassing is.

Saldobenadering

In die gevallen waarbij het instrument saldobenadering van toepassing is hoeft het 'nee, tenzij'-afwegingskader niet doorlopen te worden en is ook geen sprake van compensatie, zoals bij ingrepen onder het 'nee, tenzij'-regime.

Harde eis hierbij is wel dat aan alle voorwaarden voor het toepassen van de saldobenadering wordt voldaan. Alleen dan is immers per saldo winst voor het NNN gegarandeerd. Is dit niet het geval dan geldt onverkort het 'nee, tenzij'-regime.

Beoordeling van effecten van een ingreep op het NNN

Voor de beoordeling van de effecten van een ingreep en bij het nader invullen van de begrippen: 'geen netto verlies', 'behoud van ambitie', 'versterking van het NNN' en 'kwaliteitsslag' zijn de volgende aandachtspunten ten aanzien van natuurkwaliteit belangrijk:

- zowel de actuele natuurwaarden als het vastgelegde natuurdoel zijn relevant;
- natuurwaarden worden primair afgemeten aan doelsoorten en natuurlijkheid (de kwaliteitscriteria van natuurdoeltypen);
- behoud en ontwikkeling van natuurwaarden zijn afhankelijk van het voldoen aan een reeks van randvoorwaarden (met name bodemgesteldheid, waterkwaliteit, processen in de omgeving, minimumoppervlakte en beheer).
- significant negatieve effecten betreffen zowel natuur- als hun randvoorwaarden;
- lokale ingrepen kunnen (negatieve) effecten hebben op drie schaalniveaus: lokaal, regionaal (kerngebied van het NNN) en landelijk (hele NNN). De vervangbaarheid van natuur hangt af van meerdere ecologische aspecten alsmede relevante nationale beleidsambities.

Bijlage 2 Literatuur

BIJ12, Kennisdocument steenuil *Athene noctua*, versie 1.0, juli 2017. 2017a

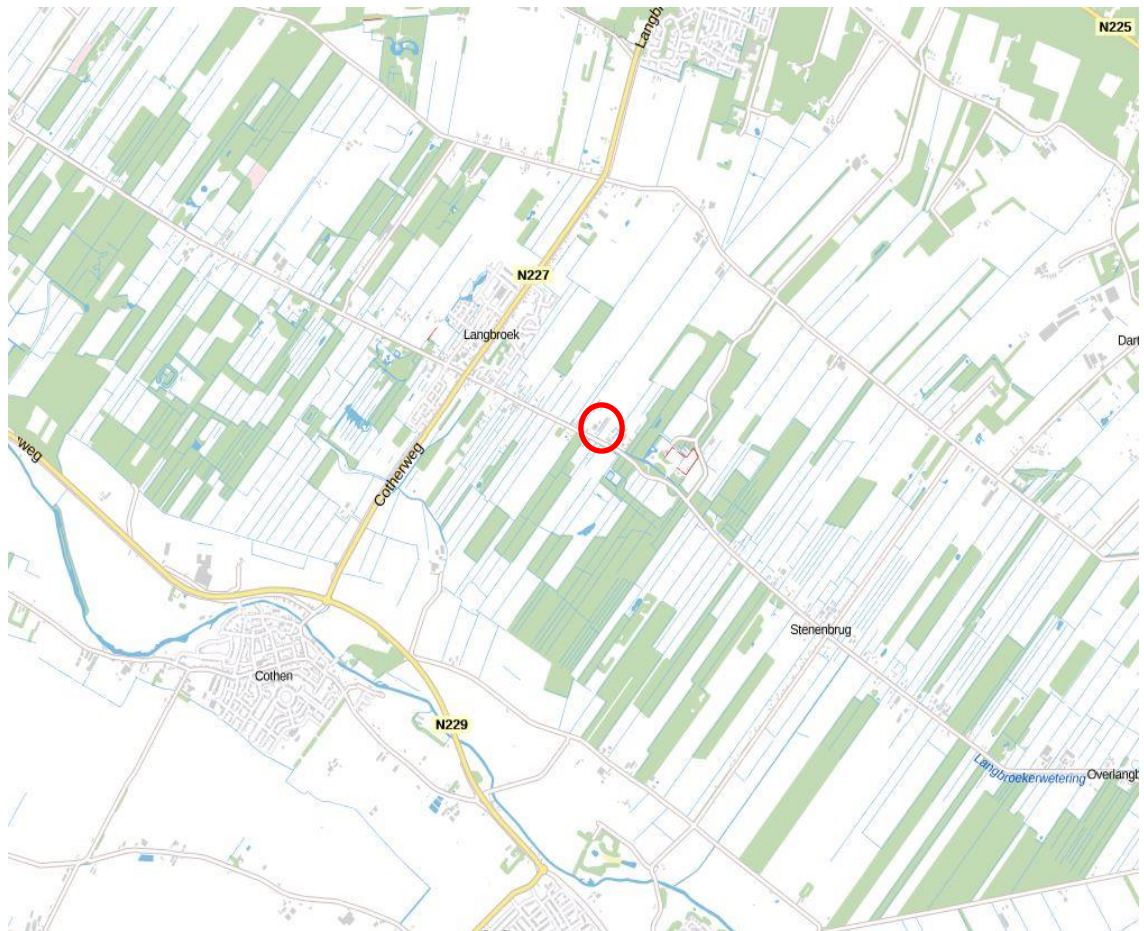
BIJ12, Kennisdocument kerkuil *Tyto alba*, versie 1.0, juli 2017. 2017a

LieveenseCSO Milieu B.V., Quicksan Ecologie, 5 april 2018

NGB (Netwerk Groene Bureaus), Soortinventarisatieprotocollen in het kader van de Wet Natuurbeschermingen, versie juli 2017), 2017a

NGB (Netwerk Groene Bureaus), Protocol vleermuisinventarisaties, versie 2017), 2017b

Bijlage 3 Kaart regionale ligging

Locatie van het plangebied (rood omcirkeld; bron: pdok.nl)

Bijlage 4 Foto's van het plangebied

